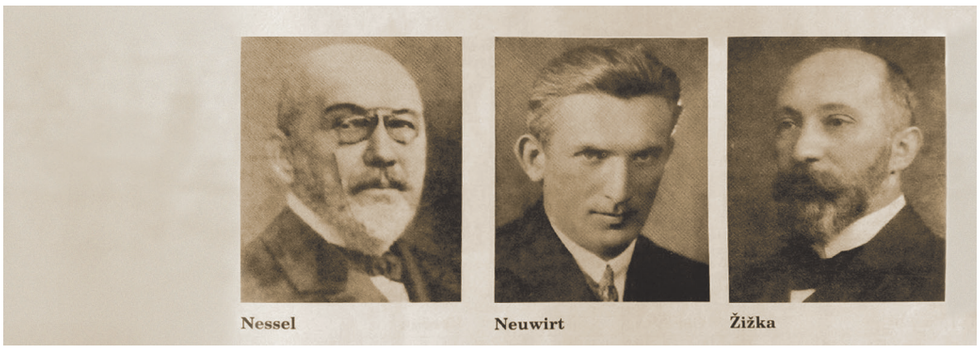
proLékaře.cz | 10.11.2026

OD ČASOPISU „ZUBNÍ LÉKAŘSTVÍ“ K PERIODIKU „ČESKÁ STOMATOLOGIE“

Brázda O.
Stomatologická klinika, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy a Všeobecná fakultní nemocnice, Praha

Vedoucí redaktoři časopisu Zubní lékařství: Eduard Nessel, František Neuwirt, Josef Žižka.

„Jak doufáme, že nebude jednoho zubního lékaře, který by nebyl odběratelem našeho listu, tak těšíme se naději, že nejen okruh odběratelstva, ale i přispívatelů získá vydáváním samostatného listu. Pracujeť každý ve svůj prospěch, kdo pracuje v zájmu všech.“

Tak vyzývá **prof. Eduard Nessel** v prvním čísle časopisu „Zubní lékařství“ k nejširší spolupráci své kolegy. Rozhodnutí vydávat vlastní časopis bylo schváleno 11. února 1899 výborem Spolku českých zubních lékařů, který byl založen v Praze 11. června 1897. Spolkové schůze se konaly jednou měsíčně demonstracemi pacientů na klinice a pak setkáním ve večerních hodinách v restauraci U Pinkasů. Těchto setkání se účastnili převážně zubní lékaři z Prahy a blízkého okolí, ale témata zajímavých přednášek si zasloužila, aby nezapadla, a proto byl založen časopis. Iniciátorem jeho založení byl předseda Spolku, který se stal i jeho prvním redaktorem.

Historicky první číslo „Zubního lékařství“ vyšlo v lednu roku 1900. V něm E. Nessel oslovuje své čtenáře úvodníkem: „Každý lékař, ať odborný, ať praktický musí si všímat pokroků vědy lékařské vůbec, která jest matkou, z níž jednotlivé obory se zrodily. Lékařství zubní přestože vyvinovalo se jaksi stranou od hlavní vědy lékařské, zůstává s ní v těsném spojení. Pilným studiem a klinickým pozorováním zjištěno, že choroby zubů a dásní jsou v příčinné spojitosti s různými místními a celkovými chorobami a tato, pro diagnostiku různých chorob tak eminentně důležitá stať, jest předmětem odborného bádání našeho, s nímž čtenáře své postupně obeznámiti chceme.“

Časopis vycházel jako příloha „Lékařských rozhledů“. Profesor E. Nessel dbal, aby příspěvky v časopisu byly odborně na výši, ale aby obsah byl pestrý – vedle článků odborných zařazoval i referáty z cizí literatury, recenze knih, rubriku z praxe a pravidelné zprávy spolkové.

Druhý ročník časopisu zahajuje úvodníkem **dr. Josef Žižka** připomínkou pamětního spisu, který spolek podal profesorskému sboru pražské lékařské fakulty. V něm zdůrazňoval, že zubní lékařství je odvětvím lékařské vědy, a nelze proto připustit, aby osoby bez lékařského vzdělání mohly vykonávat zákroky v ústech. Obsah časopisu byl sledován se zájmem, zvětšoval se počet odběratelů. Vydání přebírá jako přílohu „Časopis lékařů českých“. Stávalo se zvykem, že úvodníky prvního čísla ročníku reagovaly na některé obecné otázky zubního lékařství. Tak dr. Josef Žižka již v roce 1904 připomíná, že úkolem časopisu je i sledovat otázky související se sociálním postavením zubních lékařů, má povinnost pěstovat styky s kolegy jiných národností a závěrem svého úvodníku lituje, že oboru chybí řádně dotovaný ústav, tedy klinika na lékařské fakultě.

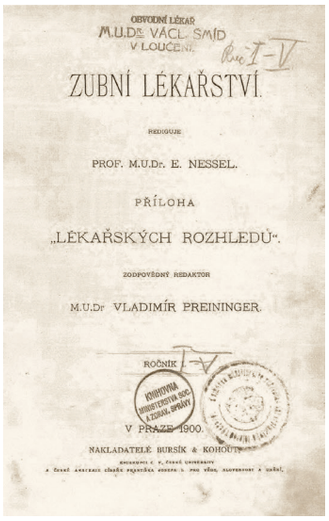
K této otázce se vrací i úvodník napsaný dr. Františkem Bažantem: „Vědu, vědecké snahy reprezentují všude university se svými zástupci. A u nás? U nás bohužel nemáme ústavu moderně zařízeného, s přiměřeným počtem učitelů i vědecky činných sil, jež by se každoročně vykázaly řadou vědecký prací – to vše nemáme a dlouho snad ještě nebudeme mít.“

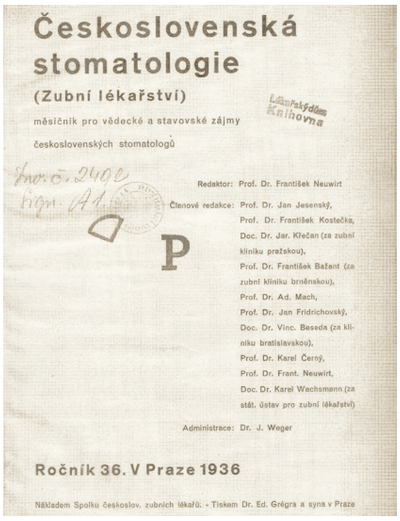
Iniciativní dr. J. Žižka přijímá v roce 1911 místo vedoucího redaktora, éru jeho působení bohužel poznamenala léta válečná. V roce 1917 musí konstatovat, že klesl počet příspěvků a rozsah i obsah časopisu se přizpůsobuje době válečné. Připomíná i to, že tři čtvrtiny kolegů jsou na bojištích jako vojenští lékaři. Předpovídá, že po skončení války budou zubní lékaři zaměstnáni následky válečných úrazů čelistí a dutiny ústní a tím rostoucí potřebou protetického ošetření.

Vznik samostatného státu je impulsem k oživení aktivit, časopis zdůrazňuje nutnost získat kvalifikované odborníky pro nově založené univerzity v republice, je sledováno projednávání nového zákona o zubním lékařství a zubní technice. Vedení redakce přebírá v roce 1921 **doc. Karel Černý**. S radostí konstatuje, že rozvoj oboru se projevuje i ve zvýšeném počtu příspěvků zasílaných do časopisu: v roce 1922 bylo uveřejněno 20 původních prací, v následujícím roce jen 19, ale v roce 1924 již 25 a v roce 1927 již dokonce 36.

Po desetiletém období, v roce 1930, přebírá vedení redakce **doc. František Neuwirt**. Je to ročník, v němž uveřejnilo 25 autorů celkem 47 prací. **V roce**

proLékaře.cz | 10.11.2026

1935 F. Neuwirt rozhoduje, že od příštího roku 1936 časopis změní svůj název na „Československou stomatologii." Své rozhodnutí vysvětluje: „35 let sledoval časopis „Zubní lékařství" vývoj československé stomatologie, v jeho sloupcích nalezne jednou historik věrný obraz rozvoje našeho oboru. Je tu obsaženo všechno: skromné, ale pevné základy, na nichž se naše věda budovala, pak přímo revoluční převrat z doby poválečné… V této době se stává ze zubního lékaře stomatolog."

Československá stomatologie zlepšuje i svou formální úroveň, obrázky jsou kvalitnější, původní práce jsou doplňovány souhrny ve dvou světových jazycích a vychází samostatně.

Následky mnichovské dohody neblaze zasáhly i do stomatologie. Profesora F. Neuwirta nahrazuje jeho dosavadní zástupce **dr. Vratislav Bažant**. Jeho úvodník z března 1939 je více než výmluvný: „Za daných okolností je naší přední povinnosti starati se o to, aby se nezastavil rozvoj naší národní kultury. Její součástí je i naše věda stomatologická. Je to služba národu i sobě." Redaktorská zpráva končí citátem historika: „Chceme-li kulturu zachovat, nesmíme ji přestat tvořit."

Název časopisu se v roce 1939 mění na „Českou stomatologii" a do jeho obsahu zasahuje cenzura. Z textu příspěvků i ze seznamu literatury musela být vyškrtávána jména vzbuzující podezření, že jde o příslušníky spojeneckých států nebo osoby neárijského původu. Podezřelá jména byla pozastavována s poznámkou: „Sdělte národnost, pak bude rozhodnuto." Vedoucí redaktor se snažil cenzuru obcházet tím, že nežádoucí jména modifikoval: z Kantorowicze se stal Kantor, z Prikazčikové Prika a podobně.

Po roce 1945 se časopis vrací k názvu „Československá stomatologie" a aktivita se opět rozvíjí. Vedoucí redaktor vyjadřuje potěšení nad rostoucím přílivem příspěvků, nepochybně i díky tomu, že v roce 1937 byl uspořádán sjezd na počest padesátiletého jubilea založení „Spolku českých zubních lékařů".

Druhé půlstoletí časopisu má již jasnou osvědčenou koncepci, vedle původních prací nachází čtenář referáty z časopisů, recenze knih, rubriky rady a pokyny, zprávy spolkové a osobní informace o sjezdech, dotazy a odpovědi.

Založení nových mimopražských fakultních pracovišť a vznik stomatologického směru na lékařských fakultách v roce 1950 vytvořilo rozšířenou základnu publikujících autorů. Vedoucí redaktoři, jimiž jsou od roku 1950 **prof. Jaromír Křečan** a po něm **prof. Jaroslav Toman**, se již nemusí obávat nedostatku příspěvků. Naopak se objevují stesky autorů na dlouhé termíny uveřejnění jejich článků.

Od roku 1953 vychází další časopis „Praktické zubní lékařství", který je zaměřen na otázky denní praxe. Listujeme-li ve svazcích časopisu let padesátých, setkáme se s úvodníky poplatnými ideologické frazeologii zmíněného období. Je to obraz atmosféry, která skončila až listopadem 1989.

Nastává rozvoj mezinárodních styků, zejména mladá generace ji využívá k cestám na zahraniční ústavy. Požadavek publikovat v časopisech s impakt faktorem způsobil, že kliničtí pracovníci zasílají své práce do zahraničí.

Rozdělením republiky v roce 1993 se znovu mění i název časopisu na „Českou stomatologii". Nastává období kladoucí nové úkoly na redakci: ubývají předplatitelé ze Slovenska, klesá pravidelný přísun příspěvků, stoupající ceny polygrafického průmyslu a poštovného ztěžují ekonomickou situaci.

Od roku 1997 vychází „Česká stomatologie" společně s „Praktickým zubním lékařstvím". V roce 2000 připomíná stoleté jubileum časopisu mimořádné vydání, v němž je připomenuta historie a vývoj všech specializací stomatologie. Od roku 2015 se snižuje frekvence vydávání časopisu jen na čtyřikrát ročně.

To vedlo k současnému řešení: vydávání nejstaršího českého odborného časopisu s tradicí téměř 120 let se ujímá Česká stomatologická komora.

NA VYSVĚTLENOU K SOUČASNÉMU NÁZVU ČASOPISU

V roce 1997 de facto došlo ke sloučení časopisů „Česká stomatologie" a „Praktické zubní lékařství" do jednoho periodika s registrovaným názvem „Česká stomatologie a praktické zubní lékařství" a s jediným přiděleným ISSN 1213-0613 (pro tištěnou verzi). **Aby byla udržena kontinuita periodika a hlavně aby zůstalo zachováno dosavadní ISSN tištěné i elektronické verze, které je rozhodující pro indexaci v databázích a citovanost článků, bude časopis nadále vycházet pod registrovaným názvem „Česká stomatologie a praktické zubní lékařství" (ČSPZL).**

doc. MUDr. Otakar Brázda, CSc.
Stomatologická klinika 1. LF UK a VFN
Kateřinská 32
120 02 Praha 2
e-mail: otakar.brazda@centrum.cz